

## Güvenli Okul Oluşturulmasına İlişkin Yerel Yöneticilerin Görüşleri<sup>a</sup>

Kasım ŞENGÖNÜL<sup>b</sup>

Doç. Dr. Bilal YILDIRIM<sup>c</sup>

### Öz

Bu araştırmanın amacı güvenli okulla ilgili mevcut duruma ve olması gereken duruma ilişkin yerel yöneticilerin görüşlerinin belirlenebilmesidir. Araştırma fenomenolojik nitel araştırmadır. Veriler İstanbul ili Avrupa yakasında bir ilçedeki okullarda ve kamu kurumlarında görevli yöneticilerden, yönetici olma ve gönüllük esasları ile ölçüt amaçlı örnekleme tekniğiyle yapılandırılmış görüşme formuaracılığıyla elde edilerek tematik içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Güvenli okula ilişkin mevcut durumun birçok yerde sıkıntılı olduğu, kavga, zorbalık, okula erişimdeki kargaşa gibi durumların yaşandığı belirlenmiştir. Güvenli okulla ilgili, olması gereken duruma ilişkin; okul içindeki kavga ve zorbalığın önlenmesi için fiziki ve sosyal açıdan etkili tedbirlerin alınması gerektiği, zararlı alışkanlıklarla mücadelede ailelerin bilinçlendirilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, okul içinde ve çevresinde kavga ve zorbalığın önlenmesinde tüm paydaşlarla işbirliği içerisinde önleyici uygulamalara yer verilmesi, kantin ve yemekhanelerin ciddi denetimlerinin yapılması gerektiği görüşü ön plana çıkmaktadır. Sonuç olarak okulların yeterli düzeyde güvenli okul özelliğini taşımadığı, güvenli okulun oluşturulması için okul yönetimi ve tüm paydaşların eşgüdümlü olarak işbirliğiyle önleyici tedbirlerin alınması gerektiği görüşü benimsenmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Güvenli okul, Yerel yönetici, Okul güvenliği

### Views of Local Administrators on the Creation of Safe Schools

#### Abstract

The aim of this research is to determine the views of local administrators about the current situation and the situation that should be related to safe school. The research is phenomenological qualitative research. The data were obtained from the administrators in charge of schools and public institutions in a district on the European side of Istanbul, on the basis of being a manager and volunteering, through a semi-structured interview form with criterion-based sampling technique and analyzed by thematic content analysis technique. It has been determined that the current situation regarding the safe school is problematic in many places, and there are situations such as fighting, bullying, and confusion in accessing the school. It is emphasized that effective measures should be taken physically and socially in order to prevent fights and bullying in the school regarding the situation that should be safe,

<sup>a</sup> Bu çalışma Doç. Dr. Bilal Yıldırım danışmanlığında Kasım Şengönül tarafından 2017 yılında tamamlanmış olan yüksek lisans tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

<sup>b</sup> [kasimsengonul571@gmail.com](mailto:kasimsengonul571@gmail.com), ORCID-<https://orcid.org/0000-0002-4027-1599>.

<sup>c</sup> Sorumlu Yazar: [bilal.yildirim@izu.edu.tr](mailto:bilal.yildirim@izu.edu.tr), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6225-5859>

and it is important to raise awareness of families in the fight against harmful habits. However, the opinion that preventive practices should be included in cooperation with all stakeholders and serious inspections of canteens and cafeterias should be made in order to prevent fighting and bullying in and around the school. As a result, it is accepted that schools do not have the characteristics of a safe school at a sufficient level, and that preventive measures should be taken in coordination with the school administration and all stakeholders in order to establish a safe school.

Keywords: Secure school, Local Government Administration

## **Extended Abstract**

### **Introduction**

For the physically and mentally healthy development of children, young people and children receiving education, they should be protected from all kinds of problems. Violence, bullying and bad habits can be experienced both in daily life and presented by the environment. A safe school is a school where students, teachers and other staff feel physically, psychologically and emotionally free from fear, violence and anxiety. Such an environment provides an educational climate in which a feeling of care and acceptance prevails for each student (Mabie, 2003; cited in Çalık, T. Kurt, T. & Çalık, C. 2011). In the literature review, since many studies were conducted within the scope of creating a safe school, but there was not enough research in Turkey, and there was no direct research on safe school, the problem sentence of this research is "What are the views of local administrators on the creation of a safe school?". In Turkey, similar studies in this area were scanned, and the lack of a qualitative research in this framework of field applications was observed and it was aimed to determine the views of local administrators on the creation of a "Safe School".

### **Method**

#### **Model of the Research**

This research is a phenomenological and qualitative research conducted to determine the views of local administrators about the creation of safe schools.

#### **Study group**

The study group of the research consists of the District Governorship and District Municipality and District National Education Directorate, who worked in a district of Istanbul in the fall semester of the 2017-2018 academic year, and the directors of the institutions working in the units affiliated to these institutions.

#### **Data Collection**

The data collection tool, prepared in the form of a semi-structured interview form, consists of four main themes. The thematic analysis results created by experts in the field of Educational

Administration and scientific research methods related to the themes and sub-themes in the pre-application form were compared and the reliability of the data collection tool was ensured. The reliability of the data collection tool in qualitative studies was determined according to the number of overlapping categories / number of overlapping + non-overlapping categories suggested by Miles and Huberman. Accordingly, the overlap rate was 92.51% in the preliminary application and 96.44% in the collection of research data.

### **Analysis of Data**

It has been analyzed under two main headings: "The views of local administrators about the current situation about the safe school" and "The opinions of the local administrators about the situation that should be related to the safe school".

## **Findings and Discussion**

### **1-Findings and comments on the views of local administrators about the current situation within the scope of safe school**

It has been found that fighting and bullying in and out of school, the effects of the environment and developmental characteristics and the effects of the media, administrative factors, harmful habits, wrong wannabes cause fights and bullying. It has been observed that these factors also have effects on fighting and bullying in the school environment. Cafes, hookah lounges, peddlers selling items, etc. around schools located in disadvantaged neighborhoods. Places like these increase fighting and bullying. The participants stated that the physical condition and design of the schools were insufficient, and the effects of the inspection and the deficiencies of the regulations. However, managers; They expressed the opinion that cigarette use started with pretense and substance use started unknowingly. It has been said as a common opinion by the administrators that there is no security guard legislation and that the auxiliary service staff sometimes rush to duties such as cleaning and sometimes security guards.

### **2-Findings and comments on the opinions of the administrators about the situation that should be related to a safe school**

Participants; It is necessary to prevent fighting and bullying inside and outside the school, to give importance to psycho-support and guidance works for families as well as students, to provide children with social activities and moral values education, to increase social responsibility projects, and to organize reading, theater, excursions and music education in order to prevent fighting and bullying, highlighted their importance. They said that the legal legislation should be developed, there should be security guards in schools or security personnel support should be provided, and that the complaint mechanism can be a deterrent in case of mobbing and bullying by the police officers strengthened by the legal legislation. It has been stated that sanctions should be imposed on cafes, game rooms and places that sell prohibited items to children, which will cause harmful habits around the school, and that inappropriate places should be closed. It has been stated that every school must have a camera

system that shows the inside of the school and the school environment. They suggested that the education system should start at 09:00 in the morning and end at 15:00. They argued that the inspection of the services should be carried out from a single source and the legal legislation should be expanded, products that are strictly forbidden to be sold in the school canteen and canteens that sell in this context should be closed. They advocated the address-based student placement system.

### Giriş

Okul güvenliği, yalnız okul yönetimlerince değil diğer kamu yönetimlerince de önem verilen konulardandır (Karakütük, Özbal & Sağlam, 2017). Türkiye’de güvenli okulla ilgili iki farklı yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşımlardan birisi, Polisiye Tedbirler Modeli diğeri Okul İklimi ve Kültürü modelidir (Dönmez, 2001, s.25). İlk yaklaşımda, polisiye tedbirlerle sorunun çözülebileceği, gözetimin arttırılmasının gerekliliği, katı disiplin kurallarının uygulanması, ceza uygulaması ve okulda güvenlik personelinin bulundurulması şeklinde uygulamalar ön plana çıkmaktadır (Dönmez, 2001, s. 64-73). Diğer yaklaşımda; öğrencinin kişisel özellikleri, sorunları, okul iklimi ve kültürü üzerinde yoğunlaşılmasına vurgu yapılmaktadır (Dönmez, 2001, s. 66-67). Çünkü okul güvenliği, tüm toplumlarda önemli sorunlardan birisidir. Türkiye’deki mevcut durumun araştırılması ve gerekli önlemler için öneriler geliştirilmesi gerekmektedir.

### Güvenli Okul

Güvenli okul, öğrenci, öğretmen ve diğer personelin de dahil olduğu tüm ilgililerin eğitim-öğretimde korku, şiddet ve kaygı gibi her türlü, fiziki, psikolojik ve duygusal yönden kendilerini güvende hissettikleri okuldur. Bunların sağlandığı okul ortamında her öğrenciye özen gösterilme ve kabul duygusu hâkimdir ve bu durum onlar için pozitif duygulara yol açan bir iklim oluşturur (Akgün ve Başar, 2019).

Güvenli okulun özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Bucher ve Manning, 2003; Mayer ve Leone,1999; Peterson ve Skiba, 2001; Akt. Çalık, T., Kurt, T., Çalık, C. 2011):

1. Olumlu ve destekleyici okul ortamı.
2. Kaliteli akademik öğretim ortamı.
3. Okuldaki planlama ve politika kararlarına öğrenci ve aile katılımı.
4. Güvensizlik, kaygı ve sıkıntı veren zorlayıcı önlemlerin az kullanılması.
5. Danışmanlık hizmetlerinin verilmesi.
6. Şiddeti önleme, çatışmaları çözüme ve krize müdahale.
7. Akranlar arası arabuluculuk.
8. Çatışma çözüm tekniklerinden oluşan önleme programları uygulama.
9. Çevresel düzenleme ve teknolojik imkânlardan yararlanma.
10. Okul güvenliğini sağlamak için yazılı müdahale planlarının olması.

Okul içi ve çevresi ile ilgili güvenlik eğitim-öğretim açısından önemli bir problemdir. Güvenli okul, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verebilen güvenli bir ortamdır. Öğrenciler okulla ilişkili her ortamda birçok tehlike ve riskle her zaman karşılaşabilmektedir.

Güvenli kulun özellikleri (Dwyer, Osher ve Warger, 998) fiziksel güvenlik, iyi liderlik, programların uygulanmasında öğrenci talep ve beklentilerine yer verilmesi, okulun güvenliği ile ilgili tüm personelin bilinçlendirilmesi ve duyarlılık oluşturulması, personelinde mesleğine adanmışlık durumu ve velilerin eğitim-öğretim işlerinde okula desteği gibi hususlar şeklinde sıralanmaktadır. Diğer bir biçimde güvenli okul, problem çözme odaklı politikaları etkili biçimde uygulanabildiği, okul güvenliği ile ilgili kararların öğrencilerin özellikleri göz önünde tutularak alındığı yerler olarak tanımlanmaktadır. Okul güvenliğini etkileyen etkenler olarak; bütün öğrencilerin ve çalışanların kişisel davranışları, okulun sosyal ve fiziki ortamı, çalışanların ve öğrencilerin davranışları ve okul çevresindeki toplumun ekonomik durumu gibi etkenler olarak sıralanabilir (Stephens,1995). Güvenli okulun özellikleri olarak bir başka tanımda; olumlu okul atmosferi, hakkaniyetli ve tutarlı disiplin uygulamaları, güçlü liderlik, olaylara hızlı ve etkili müdahale, istenmeyen hareketleri önlemeye yönelik uygulama ve politikalar, çalışanların gelişimleri, okul binalarını güvenli yapılar olması, öğrencilerin okula erişiminin güvenli olması, okul-aile ve okul-toplum iş birliği şeklinde sıralanmaktadır (Kadel, Watkins, Follman, ve Hammond, 1999). Walker, Schneider ve Sprague (2000) okullarda güvenliğin sağlanması için önemli olan dört ana temelini; okulun çevre tasarımı ve kontrolü, okul yönetimi ile ilgili düzenlemeler ve yönetimin etkili olması, okul tarafından hizmet sunulan alanlar ve bu alanlarla ilgili kişilerin, yani öğrenci, öğretmen ve diğer personelin karakteristik özellikleri ve eski hayatlarından okula taşıdıkları anlayış ve alışkanlıklar olduğunu ifade etmektedirler. Genel olarak güvenli okul ya da okul güvenliği ile ilgili birçok ülkede bu tür özellik ve önlemlerden söz edilirken Türkiye’de güvenli okula ilişkin çok belirgin ve etkili çözümlerin henüz tam olarak yerleşmediği, çeşitli uygulamaların zaman içerisinde değişim göstererek uygulamaya konulduğu gözlenmektedir (Çankaya, 2009).

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) kurumlara ilişkin yönetmeliklerde, örneğin Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 78. maddesinde okul güvenliği ile ilgili bir takım uygulamaya yerilmiştir. Buna göre, okul içinde ve çevresinde güvenli ve sağlıklı bir eğitim-öğretim imkanının sağlanması, okulun düzen ve temizliğinin yapılmasının önemi üzerinde durulmaktadır. Okulların güvenliği ile ilgili okulun fiziki şartlarından ve sosyal çevreden kaynaklanan birçok problemin, öğrencilerin güvenliğini olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. Okulun çağdaş teknolojiye uygun tedbirlerle güvenliğinin sağlanması, sınıfta derslerin güvenli bir ortamda yapılmasının temel şartı olarak belirtilmektedir (Memduhoğlu, Taştan, 2007).

Okuldaki güvenliğin sağlanabilme çerçevesinde sorunun tanımlanması birinci önceliktir. Eğer sorun okulun içinde bulunduğu toplumu da içeriyorsa okul faaliyetleri bu konuda gerekli girişimlerde bulunulması gerekmektedir. Sorun sadece okuldan kaynaklanıyor ve sadece

okulu iilgilendiriyorsa adil ve net kurallar konulmalıdır. Okul yönetimini destekleyen sınıf yönetimi, rehberlik ve adil olarak kuralların uygulanması güvenli okul oluşturmak için iyi bir başlangıç olabilir (Mwale, 2006).

Türkiye'deki ikili eğitimle öğretime devam eden okullarda ders araları, bütün gün eğitim veren okullarda öğle saatleri ve ders araları öğrencilerin güvenliğinin risk altında olduğu zamanlardır. Öğrencilerin bu sürelerde korunması ve güvenliklerini tehdit eden etkenlerden uzak olması okul yönetiminin görevleri arasındadır. Öğretmenlere verilen bu görev ile ilgili bilgi Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 44.maddesinde ve 26156 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde detaylı şekilde verilmiştir. Bu yönetmeliklerde tanımlandığı şekilde güvenlik açısından nöbetçi öğretmenler; günlük zaman çizelgelerine uymak, dersi olan öğretmenlerin vaktinde derslerine başlamalarını sağlamak, derse gelmemiş öğretmeni okul idaresine bildirmek, okulun ısınma, temizlik, elektrik ve sıhhi tesisatlarını denetleyerek, etüt yapan öğrencilere göz kulak olarak yatakhane, yemekhane gibi ortamları denetlemek, bina ve okul tesislerini yangından koruma tedbirleri alarak, varsa eksikleri yerine koymak, bahçede, koridorda ve sınıflarda olan öğrencileri kontrol etmek, yaşanması olası durumlar için tedbir alınarak ilgili kişilere iletmek, nöbet boyunca okulun eğitim-öğretim, disiplin gibi konuları takip etmek ve bu konularda gerekli tedbirleri alarak nöbet bitiminde, Okul Nöbet Defteri'ne nöbet zamanı içinde gördüğü önemli durumları ve almış olduğu önlemleri içeren raporu yazmak, dersi olmadığında öğretmeni olmayan sınıflara göz kulak olmakla beraber kendilerine verilmiş olan eğitim-öğretim, yönetim ve üretim gibi görevleri yapmakla yükümlüdürler. Öğretmenler nöbet sürelerinde öğrencilerin okul içi güvenliği ve ders aralarındaki işleyişin düzeninden sorumludurlar. Bu durum özellikle kalabalık okullarda öğretmenler için yorucu ve stresli olabilmektedir.

Yapılan bazı araştırmalarda öğretmenlerin nöbet sırasında tam anlamıyla dinlenemedikleri için fiziksel ve psikolojik yorgunluk yaşadıkları rapor edilmektedir (Günay ve Özbilen, 2014). Ders araları ya da öğle aralarında öğrencilerin güvenliği için uygulanan nöbetçi öğretmenlik görevi uygulamasından daha da iyi sonuç alabilmek ve öğretmenlere bu konuda destek olabilmek için ek tedbirlere ihtiyaç duyulabilir. Nöbetçi öğretmenler öğrencilerin okul içinde ve çevresinde güvende olmaları için önlemler almak ve öğrencilerin takibini düzenli yapamamakla görevlendirilmişlerdir. Okul güvenliği ile başlığı altında Türkiye'de ve yurtdışında bazı araştırmaların yapılmış olduğu ilgili literatür taramasıyla anlaşılmaktadır. Ancak kapsamı, amacı, yöntemi açısından farklılıklar gösteren bu tür çalışmaların güvenli okula ilişkin mevcut duruma yönelik çalışmalar ya da genel nitelikte öneriler şeklinde olduğu, güvenli okula ilişkin eğitim kurumları dışındaki paydaşları dahil eden kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması bu araştırmanın özgünlüğünü arttırmaktadır. Bu sebeplerle bu araştırmanın amacı İstanbul ili Avrupa yakasındaki bir ilçede görev yapmakta olan kamusal tüm paydaşların (okul yöneticileri, kaymakamlık, belediye yöneticileri, emniyet müdürlüğü yöneticileri, vb) görüşlerine göre güvenli okulla ilgili mevcut duruma ve olması gereken duruma ilişkin görüşlerinin belirlenebilmesi şeklinde belirlenmiştir.

## Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, güvenli okul ilgili yerel yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış fenomenolojik nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalar, belirlenen bir probleme geçerli ve güvenilir çözümler bulmak amacıyla sistemli olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalardır (Karasar, 2000; Şimşek ve Yıldırım, 2003).

### Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 öğretim yılı güz yarıyılında İstanbul iline bağlı bir ilçede kamu kurumunda yönetici olma ve gönüllülük esasına göre ölçüt amaçlı örnekleme tekniğiyle (okul yöneticileri, kaymakamlık, belediye yöneticileri, ilçe emniyet müdürlüğü gibi) belirlenen kamusal kurumlarda çalışanlardan oluşturmaktadır.

### Verilerin Toplanması

Güvenli okula ilişkin mevcut durum ve olması gereken durum olarak iki ana kategori altında asayiş, fiziksel durum ve okula erişim olarak üç alt tema belirlenmiş ve ön uygulama sonrası uzman görüşleri de alınarak veri toplama geliştirilmiştir. Elde edilen ön uygulama formundaki temalara ve alt temalara ilişkin beş kişiden oluşan eğitim yönetimi ve bilimsel araştırma yöntemleri alanında kişiler tarafından yapılan tematik analiz sonuçları karşılaştırılmış ve veri toplama aracının güvenilirliği sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda veri toplama aracının güvenilirliği Miles and Huberman'ın önerdiği örtüşen kategori sayısı / örtüşen + örtüşmeyen kategori sayısı kuralına göre belirlenmiştir. Buna göre ön uygulamada örtüşme oranı %92,51 ve araştırma verilerinin toplanmasında %96.44 olarak bulunmuştur.

### Verilerin Çözülmesi

Veriler tematik içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. "Güvenli okulla ilgili mevcut duruma ilişkin yerel yöneticilerin görüşleri" ve "Güvenli okulla ilgili olması gereken duruma ilişkin yerel yöneticilerin görüşleri" olarak iki ana başlık altında analiz edilmiştir. Katılımcılar; MEB ŞM: İlçe Millî Eğitim Şube Müdürü, Ana temalara ilişkin görüşlerin ortak olanlar birer alt tema olarak belirlenmiştir. Katılımcılar; MEB M: İlçe Millî Eğitim Müdürü, OM ML: Okul Müdürü, BLD BŞKY: İlçe Belediyesi Başkan Yardımcısı, BLD BŞK: İlçe Belediyesi Başkanı, BLD BŞK: İlçe Belediyesi Başkan Yardımcısı, BLD FMD: İlçe Belediyesi Fen İşleri Müdürü, SM: İlçe Sağlık Müdürü, GTM: İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü, EMYT: İlçe Emniyet Müdürlüğü Büro Amiri, KYMK: İlçe Kaymakamı şeklinde kodlanmıştır.

## Bulgular ve Yorumlar

### 1-Güvenli okul kapsamında mevcut durumla ilgili yerel yöneticilerin görüşlerine ilişkin bulgular

Okul içinde kavga ve zorbalıkla ilgili katılımcılar tarafından en çok ifade edilen görüşler “Kırsal bölgelerde olan okullarda görülmektedir. Çevre koşullarına göre değişkenlik göstermektedir. Akran ve sosyal çevre kaynaklı olabilmektedir. Maddi yoksunluk çeken ailelerin çocuklarında gözlenmiştir. Okul içinde kavga genelde başarısız öğrenciler tarafında olduğu gözlenmiştir. Sosyal sorumluluk projelerinin zorbalık ve kavgayı azalttığı gözlenmiştir. Öğrenci sayısının fazlalığı ve 2’li eğitim sisteminin getirdiği zorluklar gözlenmiştir. Kız meselesi nedeniyle erkekler arasında çıkan kavgalar. Kalabalık okullarda çocuklar enerjisini legal yollardan atamıyor. Teknolojik araçlar ve sosyal medya etkileri. Dizilerin etkisi.” Şeklinde sıralanmaktadır.

**Tablo 1: Okul İçinde Kavga ve Zorbalıkla İlgili Görüşler**

Ana Tema	Alt Temalar	f
Okul içinde kavga ve zorbalık	Çevrenin Olumsuz Etkileri	4
	Gelişimsel Özelliklerin Etkileri	6
	Medyanın Etkileri	3
	İdari Faktörler	1

Tablo 1 incelendiğinde okul içi kavga ve zorbalıkla ilgili farklı görüşlerin ön plan çıktığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan eğitim kurumları dışındaki kurum yöneticilerinin bazılarının hiç görüş belirtmemiş olması da dikkate alındığında bu konuda daha geniş kapsamlı araştırmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kurum yöneticilerinin toplumun genelinde görülebilen problemleri dile getirmiş olmaları eğitim kurumlarının birer toplumsal kurum olduğu gerçeğini destekler niteliktedir. Çevre şartlarının önemli bir etken olduğunun ve teknolojik araçların etkisinin vurgulanması dikkat çeken durumlar arasındadır.

**Tablo 2: Okul İçinde Zararlı Alışkanlık ile İlgili Görüşler**

Ana Tema	Alt Temalar	f
Okulda zararlı alışkanlıklar	Zararlı Alışkanlıklar	1
	Çevresel Etken	6
	Yanlış Özenti	5
	İdari Yaptırım	1

Tablo 2 incelendiğinde okul içinde zararlı alışkanlıklarla ilgili yöneticiler zararlı alışkanlıkların ve teknoloji bağımlılığının öne çıktığından bahsetmişlerdir. MEB dışı yöneticilerin zararlı alışkanlıkların çevresel etkenlerden kaynaklandığını ve bunun okulda gizlendiğini ifade ederken, MEB yöneticileri okul dışındaki zararlı alışkanlıkların okulda sürdüğünü öne çıkarmışlardır. Okul içinde zararlı alışkanlıklarla ilgili katılımcılar tarafından en çok ifade edilen görüşler “Tüm eğitim kurumlarında zararlı alışkanlıklar (alkol, uyuşturucu, uyarıcı



madde) görülmektedir. Sigara, küfürlü sözler ve büyüklere saygısızlık görülmektedir. Sigara kullanımı görülmektedir. Öğrencilerin okulda gizlediği fakat okul sonrası yaptığı zararlı alışkanlıklara sahip oldukları gözlenmiştir. Okul dışında edinilen zararlı alışkanlıkların okulda devam ettirildiği gözlenmiştir. Sigara kullanımı özentiyile, uyuşturucu kullanımı ise bilmeden kandırılma ile başlıyor. Cezai yaptırımların az ve ailelerin duyarsız oldukları görülmektedir.” şeklinde belirlenmiştir.

**Tablo 3: Okul Çevresinde Kavga ve Zorbalığa İlişkin Görüşler**

Ana Tema	Öncülleri	f
Okul Çevresinde Kavga ve Zorbalık	Çevre Şartları Etkileri	5
	Eğitimsel Eksiklik	4
	Gelişimsel Kaynaklı	1
	Eğitimin Başlama ve Bitiş Saati	1

Tablo 3 incelendiğinde okul çevresinde kavga ve zorbalığa ilişkin durumların dezavantajlı bölgelerde daha sıklıkla görüldüğünü, bazılarının aile kültüründen kaynaklanan sebeplerle meydana geldiğini, bazı öğrencilerde okul çevresindeki farklı kişilerin öğrencileri kavga ve zorbalığa sürüklediklerini ifade etmişlerdir. MEB ve diğer yöneticiler dezavantajlı bölgelerde sosyal hayatını düzene koyamayan veya okuldan atılmış fakat meslek edinemeyen kişilerin öğrencileri kavga ve zorbalığa sürüklediğine dair nispeten görüş birliğine varmışlardır. Okul çevresinde kavga ve zorbalığa ilişkin katılımcılar tarafından en çok ifade edilen “Dezavantajlı bölgelerde yaşayan öğrencilerde akran zorbalığı ve madde satışları. Kırsal bölgelerdeki okullarda öğrenci olmayan kişilerce tehdit görülmektedir. Kavga ve zorbalık liselerde ve ortaokullarda rastlanmaktadır. Okulun bulunduğu sosyal çevre etkileri. Okul hayatını tamamlayamayan kişilerin etkileri. Kavga ve zorbalık okul dışında arkadaşları getirerek devam ettirdiği görülmüş. Okuldan mezun olmuş mesleği olmayan kişiler egoları için kavga çıkarıyor. Okul civarında öğrenci olmayan kişilerin olması ve öğrencilere sözlü tacizler, Karşı cins yüzünden kavga. Akşam geç saatlerdeki okul çıkışlarında kalabalık öğrencilerle çeteleşme olabiliyor” gibi görüşler ön plana çıkmaktadır.

**Tablo 4: Okul Çevresinde Zararlı Alışkanlıkla İlgili Görüşler**

Ana Tema	Öncülleri	f
Okul Çevresinde zararlı alışkanlık	Çevre Şartlarının Olumsuz Etkileri	13
	Özenti	2

Tablo 4 incelendiğinde okul çevresinde zararlı alışkanlıklar konusunda katılımcılar arasında birliktelik olduğu, benzer görüşlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Okul çevresindeki işyerleri, cafe, oyun merkezlerinin çocukların zararlı alışkanlık edinmesinde önemli rol oynadığını, sigara kullanımının özenti, uyuşturucu kullanımının ise bilinçsizlikten kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Okul çevresinde zararlı alışkanlıklarla ilgili görüşler “Dezavantajlı mahallelerde internet cafe, nargile salonu vs. mekânlarda bulunduğu polisiye tedbirler

alınmaktadır. Mahalle sakinleri ve esnafların işbirliği ile sağlanmamaktadır. Çevre büfelerde sigara satışı yapılmaktadır. Okul çevresinde öğrenci olmayan kişilerce zararlı alışkanlıklar edinilmektedir. Okul çevresinde madde satıcıları görülmüştür. Okul çevresinde üniversite olması nedeniyle kafe ve alışveriş merkezleri var, şüpheli durumda whatsapp ihbar hattı aranarak bilgi veriliyor. Seyyar satıcıların madde satması. Okul civarında cafe ve oyun merkezleri sigara ve madde kullanımını artırmaktadır. Okul çevresinde yönlendirme yapılmakta, gerekli yasal işlemler yapılmaktadır. Sigara kullanımı özentili ile uyuşturucu kullanımı bilmeden başlamaktadır." şeklinde belirlenmiştir.

**Tablo 5: Okul Giriş-Çıkışları ile İlgili Görüşler**

Ana tema	Öncülleri	f
Okul Giriş-Çıkışları	Yoğunluk	3
	Çevresel Etkenler	3
	Güvenlik	7
	Eğitim	2

Tablo 5 incelendiğinde öğrenci sayısının fazla olduğu okullarda giriş ve çıkış saatlerinde izdihamin ve yığılmaların olduğu ve okul önünde üniversite kampüsleri gibi öğrenci yoğunluğu bulunduğunu ifade etmişlerdir. Çevresel etkenlerden söz eden MEB yöneticileri, okul önüne park edilen araçların sıkıntıya neden olduğunu söylerken, diğer yöneticiler giriş-çıkış kapısı ana caddeye bakan okullarda trafik kazası ve trafik yoğunluğu için sıkıntıların yaşandığını ifade etmişlerdir. Güvenlik konusunda diğer yönetici emniyetin risk durumuna göre tedbirler aldığını dile getirirken, MEB yöneticileri okul giriş ve çıkışındaki görevlik personelinin ve nöbetçi öğretmenin alması gereken tedbirler üzerinde yoğunlaşmışlardır. MEB Ş-1 kodlu MEB yöneticisi "Milli Eğitim kadrosunda güvenlik kadrosu yok. Temizlik görevlisi bu görevi yapmaktadır. Yasal mevzuatı yok." beyanında bulunmuştur. Eğitim noktasında görüş belirten MEB yöneticileri ikili eğitimin olduğu okullarda eğitimin erken saatlerde başlaması ve geç saatlerde bitmesinin, hava karardıktan sonra öğrencilerin okula giriş-çıkış yapmasına neden olduğu ve bu durumun okul çıkışında öğrenci velileri ile birlikte izdihama neden olduğunu belirtmiştir. Okul giriş-çıkışlarına ilişkin görüşler "Giriş ve çıkış aynı saat olması izdihama neden olmaktadır. Kampüse benzetildiği için yığılmalara sebep olmaktadır. Okul yakınına park edilen araçların sıkıntı olduğu görülmektedir. Giriş ve çıkışları ana caddeye bakan okullarda kazalar olmaktadır. Giriş ve çıkışı ana caddeye bakan okullarda trafiğin yoğun olduğu saatlerde problem oluyor. Bazı okullarda kamera sistemi de yok. Emniyet müdürlüğü risk durumuna göre tedbir almaktadır. Görevli ve nöbetçi öğretmen gerekli tedbirleri uygulanmaktadır. Kontrolsüz giriş çıkışlar olabilmektedir. Milli Eğitimde kadrolu güvenlik görevlisinin yasal mevzuatının olmaması. İkili eğitim uygulanmaktadır. Bina yeniden yapıldığı için 2'li eğitim verilmekte, öğrenciler geç saatte okulda çıkmaktadır" şeklinde belirlenmiştir.

**Tablo 6: Okul Servisleri ile İlgili Görüşler**

Ana tema	Öncülleri	f
Okul Servisleri	Denetimin Etkileri	8
	Yönetmelik	2
	Çevresel Faktör	3
	Olumsuz Modeller	1

Tablo 6 incelendiğinde MEB yöneticileri servis hizmet yönetmeliğinin yetersiz olduğunu, okul müdürlüklerinin denetim yaptığını ancak idari yaptırım gücü olmadığını söylerken, diğer yönetici servis hizmetini sağlayanların belirli bir standart içinde olmadıklarını söylemişlerdir. Adrese dayalı öğrenci kayıt sistemine göre kayıtların yapılması servis ihtiyacının ve trafik yoğunluğunun azalması konusunda pozitif etki edeceği düşünülmektedir. Servis şoförü ve hosteslerin yanlış davranışlarının yanlış model oluşturduğunu söylemişlerdir.

## 2-Güvenli okulla ilgili olması gereken duruma ilişkin yöneticilerin görüşleri

**Tablo 7: Okul İçinde Kavga ve Zorbalığın Önlenmesine Yönelik Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Kavga ve Zorbalığın Önlenmesi	Rehberlik ve değerler eğitimi	8
	Sosyal aktiviteler	5
	İdari yetki	5

Tablo 7 incelendiğinde MEB yöneticileri değerler eğitiminin önemine vurgu yaparak değerler eğitimi verilmesi gerektiğini savunmuş, diğer yöneticiler rehabilite ve psikolojik çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiğini savunmuştur. MEB ve diğer yöneticiler dezavantajlı bölgelerde milli ve manevi değerlerin benimsetilmesiyle çocuklara değerli olduklarının hissettirilerek kavga ve zorbalığın önlenmesi noktasında olumlu sonuç alınabileceğini savunmuşlardır. Yerel imkânlardan da faydalanılarak çocukların enerjilerini atmak için sosyal aktivite ve sporun önemine vurgu yapılmıştır. MEB yöneticileri kavga ve zorbalığın önlenmesi noktasında okullarda güvenlik görevlisi olması, emniyet personeli desteği veya Emniyet Müdürlüğü'nün bazı yetkilerinin Belediye zabıtasına devredilmesinin mobbing gibi durumlarda şikâyet mekanizmasının caydırıcı olabileceğini söylemişlerdir. Okul içinde kavga ve zorbalığın önlenmesine yönelik görüşler "Öğrenciler ile birlikte ailelerin de eğitilmesi gerekmektedir. Psikolog ve sosyologların rehabilite çalışmaları yapması gerekmektedir. Gerek aile gerekse rehber hoca öğrencilere hedef koymalı ve ulaşma yollarının öğretilmesi gerekmektedir. Okul rehberlik servisi riskli bireyler ile ilgili çalışma yapmalıdır. Öğrenci ve ailelerin hatırları sorulmalı, gerekirse aile ziyareti yapılmalıdır. Milli ve manevi değerlerin önemi anlatılmalıdır. Çocuklar kendilerine değer verildiği hissi ve ben anlayışı yerine biz anlayışı çerçevesinde eğitilmelidir. Okul kontenjanları makul olmalı, sosyal aktiviteler yapılmalı, uzmanlar tarafından seminerler düzenlenmelidir. Kavga ve zorbalığın önüne geçmek için öğrenciler boş zamanlarda belediyenin kültür merkezlerine yönlendirilmelidir. Belediye ve spor kulüpleriyle iş birliği yapılmalıdır. Okuma, tiyatro, müzik ve gezi etkinlikleri düzenlenmelidir. Zabıta birimlerine emniyet yetki devri ile birlikte otokontrol daha kolay olur.

Öğrenci sayısı makul seviyede olmalı ve güvenlik görevlisi bulunmalıdır. Mobbing, bullying durumunda şikâyet mekanizması caydırıcı veya etkili yapının uygulanması gerekmektedir.”

**Tablo 8: Okulda Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesine Yönelik Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Okulda Zararlı Alışkanlık	Seminerlerin Etkileri	8
	Sosyal doku	6
	Yasal mevzuat	1
	Güvenlik	5

Tablo 8 incelendiğinde MEB ve diğer yöneticilerin ortak görüş olarak seminerlerin önemine, eğitim çalışmalarına ve kamu spotlarının etkisine değinmişler ve merak uyandıracak tarzda olmamalarının önemini vurgulamışlardır. Ailelerin sosyal yapılarının, sosyoekonomik durumların, çevresel etmenlerin ve sosyal dokunun bilinmesi için aileyle görüşmeler yapılmasının sorunun çözümünde etkili olacağını savunmuşlardır. Öğretmenlerin sigara kullanımının zararlı alışkanlıkların olumsuz örnek teşkil ettiği belirtilmiştir. Diğer yöneticiler sigara kullanımının yasal mevzuat ile suç olması gerekliliğini savunmuştur. Aile destek merkezlerinin okullara yakın olması gerektiğini ve bağımlılık noktasında da gerekli hizmetleri söyleyerek okul ile koordine biçimde olmasını gerektiğini söylemişlerdir. Okul çevresinde ve okul içinde önleyici tedbirler ile emniyet güçlerinin sık sık eğitim vermesine dair görüş bildirmişlerdir. Okulda zararlı alışkanlıklarla ilgili görüşler “Zararlı alışkanlıklar üzerine çalıştay, proje, seminerler yapılmalıdır. Model örnekler anlatılmalı, uymayanlara disiplin kuralları uygulanmalıdır. Basında yararlı ve zararlı kamu spotları yer almalıdır. Zararlı alışkanlık ile ilgili eğitim verirken merak uyandırmayacak şekilde verilmelidir. Aile ve öğrencilere zararlı alışkanlıklar hakkında sık sık seminer verilmelidir. Kamu kurumları işbirliği çerçevesinde ortak seminerleri düzenlenmelidir. Veliler okul işbirliği yapmalı ve ailelere teknik destek verilmelidir. Öğretmenler kötü örnek olmamak adına sigara kullanmamalıdır. Bağımlılık merkezleri ile aile destek merkezleri okul ile koordine edilmelidir. Aile ve sosyal yapı iyi bilinmelidir. Sigara kullanımı suç olmalıdır. Emniyet güçleri tarafında sık sık denetim yapılmalıdır. Duman sensörleri olmalıdır. Öğrencilerin maddeye ulaşımını engellemek adına önlemlerin alınması. Kontrol mekanizmasının güçlendirilmesi.”

**Tablo 9: Okul Çevresinde Kavga ve Zorbalığın Önlenmesine Yönelik Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Kavga ve Zorbalığın Önlenmesi	Sosyal Etkinlikler	3
	Rehberlik ve bilgilendirme	3
	Güvenlik	12
	İdari uygulama	3

Tablo 9 incelendiğinde sosyal aktivitelerin öneminden bahseden diğer yöneticiler şehir planlaması ve okul yapılırken sosyal aktiviteler için uygulanabilir alan yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Farklı sebeplerle okulla ilişkisi kesilen ve çalışma yaşını henüz

doldurmamış maddi ve manevi boşlukta olan çocukların sosyal aktivitelerden faydalandırılmalı ve meslek edindirilmeleri gerekliliğinin toplum genelinde görülen bir ihtiyaç olduğundan bahsetmişlerdir. Diğer yöneticiler; okulların bulunduğu çevresel etkenlerin şiddete meyilli öğrencilerin belirlenmesi, risk haritaları oluşturularak psikososyal desteklerle desteklenmeli, adli bir olaya bulaşan öğrencilerin de okul polisiyle koordineli rehber öğretmen tarafından çözüme kavuşturularak olayın okul içinde kalmasını ve çocuğun gururunu rencide etmeyecek şekilde çözüme kavuşması gerektiğini savunmuştur. MEB yöneticileri ve diğer yöneticiler sivil polislerin sayısının artırılmasını, çevre esnafların bilgilendirilmesi, ailelerle irtibatlı olunması ve zabıtaya bazı yetki devirlerinin yapılmasıyla denetimlerin saha sağlıklı olabileceğine ilişkin fikir beyan etmişlerdir. MEB yöneticileri okul içinde ve dışında kameraların olması, okul çevresinde kavga ve zorbalık olduğu zaman müdahalede bulunacak yetkilerle güçlendirilmiş güvenlik görevlisinin bulunması gerektiğine dair fikir beyan etmişlerdir. MEB Ş-3 kodlu MEB yöneticisi “Okulda güvenlik görevlilerinin kavga ve zorbalık durumuna müdahale yetkisi olmalı” diyerek fikir beyan etmiştir. MEB yöneticileri ortaöğretim disiplin yönetmeliğini idare tarafından uygulanması gerekliliğini ve okul çıkışlarında idarenin tedbir alması yönünde fikir beyan etmişlerdir. Okul çevresinde kavga ve zorbalıkla ilgili alınması gereken önlemlerle ilgili görüşler “Okul ile ilişkisi kesilen öğrenciler mesleki kurslara yönlendirilmelidir. Belediye, emniyet vb birimlerle koordinasyon sağlanmalıdır. Şehir planlaması yapılırken sosyal aktiviteler için yer ayrılmalıdır. Şiddet, öfke kontrolü ve doğuracağı sonuç rehberlik ve danışmanlık hizmeti olarak anlatılmalıdır. MOP önlemleri ve çevre esnafları bilgilendirmelidir. Kolluk kuvvetlerinin sayısı artırılarak gerekli tedbirlerin alınması. Okul ve çevresinde zabıta yetkili olmalı ve denetimi zabıta yapabilmelidir. Kavga gürültüden uzak temiz çevre sunulmalıdır. Cadde ve sokaklarda kamera bulunmalıdır. Okulda güvenlik görevlilerinin yetkileri arttırılmalıdır. Orta öğretim disiplin yönetmeliği uygulanmalıdır. Okul yönetimi çıkışlarda tedbir almalıdır.”

**Tablo 10: Okul Çevresinde Zararlı Alışkanlıkların Önlenmesine Yönelik Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Okul Çevresinde Zararlı Alışkanlıklar	Denetim ve tedbir	12
	Sosyal çevre	5
	Yasal Prosedür	3

Tablo 10 incelendiğinde okul çevresinde zararlı alışkanlıklara sebep olacak cafe, oyun salonları ve çocuklara satış yapan yerler ve çocukların gitmesinde sakınca teşkil eden yerlerde bulunmamaları, denetiminin sıklaştırılması, mevzuat açısından sorunlu olan yerlerin ilgili kurumlarca kapatılması noktasında görüşler öne çıkmıştır. Okul çevresinde öğrencilerin hayatlarına değer katabilecek kültürel faaliyet mekânlarının ve spor faaliyetlerini yapabilecekleri mekânların olmasının öneminden bahsetmişlerdir. Okul çevresinde bulunan esnafların emniyet güçleriyle ve denetim yapan kurumlarla koordinenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Okul çevrede meydana gelen zararlı alışkanlıkların önlenmesine ilişkin görüşler “Denetim yapan kurumların koordinesinde okul çevresindeki cafe, alışveriş merkezleri, oyun salonları, vb. yerlerin daha sık denetimi ve denetim için personel sayısının

artırılması. Okul çevresinde zararlı sakıncalı mekân olmaması spor ve aktivite yerleri olmalı. Okul çevresindeki esnaf ve emniyet personelinin işbirliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Okul çevresindeki büfelerin 18 yaş altı satışları yasaklanmalı ve bu yasağı uygulamayanlara ağır yaptırımlar uygulanmalıdır.”

**Tablo 11: Okul Binasına Giriş ve Çıkışa İlişkin Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Okul Binasının Giriş ve Çıkışı	Güvenlik tedbirleri	6
	Fiziki Önlemler	3
	Okulun yapısı	5
	Eğitim sistemi	3

Tablo 11’deki veriler incelendiğinde güvenlik ile ilgili BLD MD-2 kodlu yönetici, zabıta kadro sayısı artırılarak okullarda zabıta görevlendirilmesiyle güvenliğin sağlanabileceğini, BLD BŞK-3 kodlu diğer yönetici konunun yerel yönetimin alanında olmadığını ve emniyet birimlerinin görevi olduğunu ifade etmektedir. Güvenlik konusunda MEB yöneticileri dışındaki yöneticiler arasındaki görüş farklılıkları dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmektedir. MEB yöneticileri okul yönetiminin gerekli önlemleri almasını, okul kapılarında kontrollü geçişlerin olmasını, bunlara ek olarak güvenlik görevlilerinin de bulunmasını önermektedirler. MEB dışındaki yöneticiler okulların ana caddeye bakan tarafta mobese vb. kamera sistemlerinin olması gerektiğini, okul giriş-çıkış saatlerinde trafiğin başka güzergahlara yönlendirilmesinin daha doğru olacağını belirtmektedirler. Eğitim sistemi hakkında hem MEB dışındaki yöneticiler hem de MEB yöneticileri, eğitimin sabah 09.00, akşam 15.00’te bitmesinin güvenlik açısından gerekli olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Okula giriş-çıkışla ilgili öne çıkan görüşler “Güvenlik personeli olmalı ve okullara giriş ve çıkışlarda turnikeli sistem kurulmalı, giriş ve çıkışlar kayıt altına alınmalıdır. Görevlilerin görevlerini yapmaları takip edilmelidir. Giriş ve çıkış saatleri ile ilgili ailelere bilgi verilmelidir. Okullar teknik yeniliklere açık olmalı, giriş ve çıkışı caddeye bakan okullarda eğer yoksa kamera sistemi ve MOBESE kurulmalı. Okul giriş ve çıkış da ana caddeye bakan okullarda trafik ya durdurulması veya başka cadde yönlendirilmeli. Eğitim kademesinin gerektirdiği şekilde dizayn edilmeli. Giriş ve çıkışlarda turnikeler olmalıdır. Mümkünse giriş ve çıkışlar farklı yerden yapılacak şekilde düzenlenmelidir. Meslek liselerinde ikili eğitim olmamalı. Tekli eğitim sistemi olmalı sabah 09:00 akşam 15:00 bitiş olmalı” şeklinde sıralanmaktadır.

**Tablo 12: Okul Servislerine İlişkin Görüşler**

Ana Tema	Önlem Alanları	f
Okul Servisleri	Servislerin Denetimi	7
	Yönetmelikte düzenleme	4
	İlgililere Eğitim	3
	Sağlık	1
	Adrese Dayalı Kayıt	4

Tablo 12 incelendiğinde Denetimin etkisi hakkında diğer yöneticiler, denetimi yerel yönetimler tarafından yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Yönetmelik hakkındaki görüşünü beyan eden MEB ve diğer yöneticiler ortak olarak yönetmeliğin yetersiz olduğunu güncel olmadığını, güncellenmesi gerektiğini beyan etmişlerdir. Okul servislerindeki şoför ve hosteslerin geçmişte suça bulaşmamış ve eğitilmiş kişiler arasından seçilerek görevlendirilmesini savunmuşlardır. Servis taşımacılığı yapan kişilerin psikodestek eğitim sertifikalarının olmasının daha faydalı olacağını önermişlerdir. Diğer yöneticilerden BLD BŞK-1 kodlu yönetici *“Adrese dayalı öğrenci yerleştirmesi”* konusunu savunmuştur. Adrese dayalı sisteme göre öğrencilerin okula yerleştirilmesinde MEB ve diğer yöneticiler fikir birliği sağlamıştır. Cinsiyet kavgalarının uzun servis yolculuklarında ortaya çıktığını ve adrese dayalı öğrenci yerleştirmenin cinsiyet kavgalarının ve stres kaynaklı problemlerin önüne geçeceğini savunmuştur. Okul servisleri ile ilgili görüşler *“Servis hizmetleri dağınık olduğundan dolayı denetim zor oluyor. Komisyon tarafında denetimler. Büyükşehir belediyesi tarafında kontrol edilmektedir. Bazı servisler fazla öğrenci taşımakta ve hostes bulundurmamaktadır. Servis hizmet yönetmenliği yetersizdir. Bu hizmeti verenlerin tam anlamıyla belirli standarttan olmadığı görülmüş. Trafik yoğunluğu bulunmaktadır. Servis ve yürüme şeklinde okula gelinmektedir. Servis şoför ve hosteslerin yanlış davranışları olumsuz örnek oluşturmaktadır”* şeklinde belirlenmiştir.

## Tartışma ve Sonuç

### 1-Güvenli okulla ilgili mevcut duruma ilişkin sonuçlar

Okul içinde kavga ve zorbalığa yol açan temel faktörlerin okullarda güvenlik personelinin bulunmaması, bazı durumlarda yöneticilerin uyguladığı olduğu mobing gibi durumlar da yer almaktadır. Okul bölgelerinin düşük ekonomik düzeydeki ailelerin çoğunlukta olması sebebiyle o çevrede yetişen çocukların kendi aralarında akran uyuşmazlıklarının fazla olması kavga ve zorbalığa sebep olabilmektedir. Bununla birlikte sosyal medyanında kavga ve zorbalık davranışlarının artmasında önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Turhan ve Turan (2012) Elazığ, Yozgat ve Mardin il merkezlerindeki ortaöğretim kurumlarında güvenliğe ilişkin okul paydaşlarının görüşlerine yönelik yaptıkları araştırmada okul çevresinde haraç alma, gasp ve yaralama gibi olayların sıklıkla yaşandığını tespit etmişlerdir. Karataş Baran (2008) Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında güvenliğe ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerine yönelik yaptığı araştırmada okul binası ve bahçesinin güvenli olmasına karşılık, okul çevresinin daha güvensiz olduğu ve öğrencilerin yaşlarının artmasına bağlı olarak kavga eğilimlerinin de artış kaydedildiği belirlenmiştir. Durmuş ve Gürkan (2005) yapmış oldukları araştırmada okul çevresindeki yaralanma ile sonuçlanan kavga düzeyinin yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Geyin (2007) ortaöğretimde okul güvenliğine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerine ilişkin araştırmasında öğretmenlerin kesici aletler ile yaralanmaya neden olan okul içi kavgalarının ilk sırada yer aldığı ve gasp, hırsızlık ve tehdit olayları güvenlik sorunlarının başında yer aldığı saptanmıştır.

Okulda görülen zararlı alışkanlıklar olarak cep telefonu kullanımı, sigara ve madde kullanımı, obezite, alkol ve uyarıcı madde kullanımı gibi etkenler ve sonuçları belirlenmiştir. Okul dışında edinilen zararlı alışkanlıkların okulda da devam ettirildiği sonucu da ortaya çıkmıştır. Sigara içmenin özenti ile uyuşturucu kullanımının ise bilinçsizlikle başladığı görüşü benimsenmektedir. Cezalandırma gibi işlemlerin etkili olmadığı, ailelerin duyarsız olduğu görüşler ön plana çıkmaktadır. Bu sorunlara çözüm amaçlı etkili eğitim ve seminerler verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Turhan ve Turhan (2012) alkol, sigara ve uyuşturucu madde satıcıları okul çevresinde yoğun olarak bulunduğunu tespit etmişlerdir. Özmen ve Kubanç (2013) okudaki zararlı alışkanlıkların arasında yer alan madde bağımlılığının aile ortamı ve okul çevresinden kaynaklandığı ekonomik faktörler, büyüme çağındaki çocukların ebeveynleri ile çatışması, ilgisizlik ve bölünmüş aile gibi sorunlarında madde bağımlılığını desteklediğini belirlemişlerdir

Okul çevresinde kavga ve zorbalıkla ilgili dezavantajlı bölgelerde yaşayan öğrencilerde kavga, şiddet ve zorbalık ve diğer öğrencileri baskı ve gasp eylemlerin olduğu, uyuşturucuya bulaşan ailelerin çocuklarına da bu işi zoraki yaptırdıkları görüşü dile getirilmektedir. Eğitim hayatını yarıda bırakmış ve okullarında bir şekilde bağı kesilmiş kişilerin okula gelerek öğrenciler ile kavga ettiklerinin ve onlara zorbalık yaptıklarının görüldüğü ifade edilmektedir. Kahraman vd. (2019) yaptıkları araştırmada okullarda psiko-sosyal güvenliğe ilişkin olarak gazete haberlerinde yer alan olaylar, şiddet, istismar, intihar, madde bağımlılığı ve veyhmalile ilgili güvenlik olayları olmak üzere beş farklı kategoride tespit edilmiştir. Geyin (2007); Pişkin ve Ayas (2005); Dönmez ve Güven (2002) farklı araştırmalarda okulda hırsızlık, zorbalık, kavga ve tehdit olaylarının önemli sorunlar arasında olduğunu saptamıştır.

Okul çevresinde zararlı alışkanlıklar temel sebepleri okul çevresinde yer alan ticaret yapılan yerlerde sigara ve madde satışının olduğu, seyyar satıcıların uyuşturucu madde sattabildikleri, okul çevresinde kafe ve oyun merkezleri gibi mekanların zararlı alışkanlıkları tetiklediği görüşü ön plana çıkmaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan daha az gelişmiş olan bölgelerdeki okulların çevrelerinde internet kafe, nargile salonları ve şans oyunları vb. gibi mekânların zararlı alışkanlıkların edinilmesinde ve yaygınlaşmasında etkili olduğu tespit edilmiştir.

Kahraman vd. (2019) araştırmalarında madde bağımlılığının okulun bulunduğu çevrenin sosyolojik özelliklerine göre bölge bazında değiştiği tespit edilmiştir. Turhan ve Turhan (2012) alkol, sigara gibi maddelerin okul çevresinde yoğun olarak satıldığı ve bu maddelerin satışına ilişkin yaş sınırına uyulmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Okul servisleriyle ilgili, genel olarak sabah ve akşam trafiğinin yoğun olduğu saatlerde okul önünde öğrencilerin servise beklerken, binerken veya inerken yoğunluğa neden olduğu, bazı öğrencilerin aileleri ile yaya olarak evlerine gitmesi okul önünde yoğunluğa ve kargaşaya neden olduğu belirtilmiştir. Servis şoförü ve hosteslerin hatalı tutum ve davranışlarının öğrencilere kötü model olduğu tespit edilmiştir. Kahraman vd. (2019) araştırmalarında özellikle okul servisi şoförlerinin olumsuz tutum ve davranışlara sahip olduğu belirlenmiştir.



Karabulut (2019) okul servislerinde öğrencilerin can güvenliğine yönelik kurallara uyulmadığı, özellikle servis şoförlerinden öğrenci ve velilerin memnun olmadığını belirlemiştir. Araştırma bulguları bu araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. Akbaş (2011) ise okul servis şoförlerine yönelik yaptığı araştırmada öğrenci güvenliğine yönelik önlemlerin olumlu olarak belirlemiştir. Bu kapsamda, farklı sonuçlar elde edilmiştir.

## 2- Güvenli okulla ilgili olması gereken duruma ilişkin sonuçlar

Okul içinde kavga ve zorbalığın etkilerini azaltabilmek için öğrencilere ile ailelerine sonuç odaklı eğitim verilmesi, gerekli durumlarda rehabilitasyon çalışmaları için psikologlardan destek alınmasının gerekliliği savunulmaktadır. Risk altındaki ve reisk teşkil eden bireyler ile ilgilenmenin gerekliliği, bunlara ek olarak milli ve manevi değerlerin benimsetilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Bir taraftan okul kontenjanlarının okul yönetimince kontrol edilebilir düzeyde olması ve sosyal aktivitelerin daha fazla etkili biçimde gerçekleştirilmesinin okul içinde kavga zorbalığın azalmasında önemli katkılar sağlayabileceği vurgulanmaktadır. Akgün ve Başar (2019) tarafından Uşak il ve ilçe merkezindeki ilkokullar ve ortaokullardaki öğretmen ve öğrencilerin okul güvenliğine yönelik görüşlerinin incelendiği araştırmada öğrenci sayısı düşük olan okullarda şiddet olaylarının azaldığı ve daha güvenli olduğu belirlenmiştir. Barış (2018) fiziksel kapasitesi yeterli okulların daha güvenli olduğunu tespit etmiştir. Çankaya, Yücel, Tan ve Demirkol (2014) Uşak ilinde orta öğretim kurumları yöneticilerinin okul güvenliği görüşlerine yönelik araştırmalarında okulların kampüs okul projesi ile aynı tip liselerin kampüs şekilden bir araya getirilmesinin okul güvenliğini artırıcı bir özellik olduğunu belirlemişlerdir. Kütük (2008) okulların fiziki kapasitesinin öğrenci sayısı açısından ihtiyaca cevap vermede yeterli olmadığını ve okul kontenjanlarının fiziksel alt yapıya uygun olarak belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Geyin (2007) de okulların fiziksel özelliklerinin yetersiz olmasının güvenlik açısından risk teşkil ettiğini ifade etmektedir. Bu anlamda çalışma bulguları, literatürdeki bulgular tarafından desteklenmektedir.

Okulda güvenlik görevlilerinin olması ve yaptırımların caydırıcı düzeyde olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Karataş Baran (2008) okullardaki şiddetin önlenmesi için disiplin kurallarının etkin bir şekilde uygulanması ve yeni bir yöntemliğin düzenlenmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Yerel yöneticilerin emniyet güçlerinin bazı yetkilerinin zabıtaya da verilmesi kavga ve zorbalığın azalmasını etkileyeceğini belirtmişlerdir. Turhan ve Turhan (2012) öğretmen ve öğrenci iletişimin güçlendirilmesi ve öğrencilerin bilinçlendirilerek okuldaki güvenlik ile ilgili çalışmalara katkıda bulunmalarını sağlanmasına ağırlık verilmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir. Karataş Baran (2008) okulda asayiş sorunları açısından disiplin kurallarının uygulanması, yeni bir yöntemliğin düzenlenmesi, öğrencilerin sosyal faaliyetler ile enerjilerini başka kanallara yöneltmesi ve şiddeti önleme eğitimlerinin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Okulda güvenlik görevlilerinin etkin bir şekilde kullanılması okul güvenliğine ilişkin pek çok araştırmada elde edilen sonuçlar arasındadır (Turhan ve Turhan

2012; Karataş Baran, 2008). Dönmez ve Özer (2010) ve Can (2007) kamera sistemlerinin okulda güvenliğe ilişkin katkı sağladığı tespit etmişlerdir.

Okulda zararlı alışkanlıklarla ilgili, yöneticiler, önleyici eğitimlerin verilmesi, kamu spotlarının yaygınlaştırılması, ailelerin sosyo-ekonomik yapısının bilinmesi ve böylelikle sorunlar ortaya çıkmadan çözümlerin geliştirilip uygulanmasının etkili olabileceği hususunda ortak görüştedirler. Ögütülmüş (2006) okullarda güvenlik komitesinin kurulmasının yararlı olacağını, polis ile işbirliği yapılması gerektiğini, Kütük (2008) veli – okul yönetimi işbirliği ile verilerin bilinçlendirilmesinin risk grubundaki öğrencilerin belirlenerek ileride ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik önlem alınabileceğini belirtmektedirler.

Okul çevresinde kavga ve zorbalık davranışlarının azaltılması için okul ile ilişkisi kesilen öğrencilere İSMEK ve halk eğitim merkezleri gibi resmi kurumlar aracılığıyla meslek edindirmenin önemi öne çıkarılmaktadır. Şiddet eğilimli öğrencilerin belirlenmesi ve onlara uzmanlar tarafından rehberlik yapılmasının önemi ön plana çıkarılmaktadır. Yöneticiler çevredeki esnafın da bilinçlendirilmesinin önemine vurgu yapmaktadırlar. Bazı katılımcılar, okul çevresinde kavga ve zorbalığa karşı mücadelede kanunlarla güçlendirilmiş zabitanın denetimi sağlamanın yararlı olacağı kanaatindeyler. Okul çevresinde zararlı alışkanlıkların önlenmesi yönündeki denetimlere ilişkin ilçe sağlık müdürlüğü, ilçe emniyet müdürlüğü, zabıta müdürlüğü gibi kurumların okul çevresindeki kafe, alışveriş merkezleri, kamuya açık mekânların sıkı denetiminin etkili olabileceği kanaati ağır basmaktadır. Mümkünse bu mekânların hiç olmaması ve öğrencilerin sportif ve kültürel faaliyetlere katılacağı mekânların olmasının öneminden bahsetmişlerdir.

Bozkurt, Bayar ve Üstün (2018) okul ve çevresindeki güvenlik sorunlarına ilişkin olarak okul aile birliği toplantılarının yetersiz olduğunu, bu nedenle, Okul aile birliği toplantılarının daha fonksiyonel ve daha aktif hale getirilmesi gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Can (2007) okul ve çevresinde sivil polislerin görevlendirilmesi ve okul yönetimleri ile zabıta ve emniyet kuvvetlerinin işbirliği içinde olmasının risk grubuna dâhil bireylere yönelik önleyici hizmetlerin koordine edilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

Okul servisleri hakkında görüş bildiren katılımcılar ilgili yönetmeliklerin ihtiyaca cevap veremediğini, cezai yaptırımların yetersiz kaldığını, öğrencilerin adrese dayalı sisteme göre yerleştirilmesinin güvenli okulun oluşmasında daha etkili olacağını düşünmektedirler. Benzer biçimde Karabulut (2019) da yaptığı araştırmada okul servislerine ilişkin yeterli denetim yapılması gerektiğini, özellikle hız, emniyet ve güvenlik kuralları açısından risk unurlarının belirlenmesi ve Okul Servis Araçları Yönetmeliği'ne yönelik yaptırımların etkinleştirilmesini önermektedir. Çankaya vd. (2014) okulların ulaşılabilir mesafede olması, toplu taşıma ile öğrencilerin ulaşımının sağlanmasının erişilebilirlik açısından önemli olduğunu belirtmektedirler. Akbaş (2011) tarafından yapılan araştırmada okul servislerinde insan faktörünün çok önemli olduğunu alınan önlemlerin yeterli olmasına karşılık şoförlerin kişilik özellikleri ve mesleklerine yaklaşımlarına yönelik okul güvenliği açısından farklılıklar

olabileceği belirtilmiştir. Bu verilere göre okul servislerine ilişkin yönetmelik ve onun uygulanması yetersiz görülmektedir.

**Katkı Oranı Beyanı:** Çalışmaya yazarlar eşit oranda katkıda bulunmuştur.

**Destek ve Teşekkür Beyanı:** Bu çalışmada herhanbir kuruluştan destek alınmamıştır.

**Çatışma Beyanı:** Bu çalışmada herhangi bir kurum ve kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## KAYNAKÇA

- Akbaş, B. (2011). Okul servis sürücülerinin stres durumları ile trafikteki öfke ve saldırganlık seviyelerinin trafik cezası almalarıyla ilişkisi: Ankara İli Örneği Uygulanması. Yayımlanmamış (Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, S., ve Başar, M. (2019). Okul güvenliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 131-151.
- Alp, K. (2012). İlköğretim okullarında güvenlik. (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Aydemir, N. (2013). İlkokul ve ortaokullarda yönetsel sorunlar (Uşak Örneği). Yayımlanmamış (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Baran Karataş, G. (2008). Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak okullarda şiddet ve okul güvenliğinin incelenmesi: Keçiören örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bozkurt, E.; Bayar, A., ve Üstün, A. (2018). Okul yöneticilerinin okul çevre ilişkileri ile ilgili sorunları ve çözüm önerileri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2561-2574.
- Boztuğ, Ö. ve Akyol, B. (2017). İlkokullarda yönetici ve öğretmen görüşlerine göre okul güvenliği (Aydın İli Efeler İlçesi Örneği). *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 74-95.
- Can, M. Ş. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı'alışkanlığı (Sakarya ili örneği), (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aadapazarı.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.
- Çankaya, İ. H. (2009). Okul güvenliği üzerine teorik bir çözümleme. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 97-103.

- Çankaya, İ., Yücel, C., Tan, Ç. ve Demirkol, A. (2016). Lise müdürlerinin görüşlerine göre okul güvenliği açısından kampüs okulların önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1), 65-72.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 25(25), 63-74.
- Dönmez, B. ve Güven, M. (2002). Ortaöğretimde görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin okul güvenliğine ilişkin algı ve beklentileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 75(74), 60-64.
- Dönmez, B. ve Özer, N. (2010). Güvenlik kamera sistemlerinin yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16 (2), 215-230.
- Durmuş, E. ve Gürkan, U. (2005). Lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 253-267.
- Geyin, Ç. (2007), Genel liselerde okul güvenliği algılarının incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gülbaz, L. (2016). İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Günay, G. ve Özbilen, F. M. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 64-78.
- Hoşgörür, V. ve Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla Merkez İlçe Örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (24), 859-880.
- Kadel, Watkins, Follman, Hammond, (1999), Akt. Özer, N. ve Dönmez, B. (2007).
- Kahraman, H., Şemin, F. K., ve Uğurlu, C. T. (2019). Okul Güvenliği: Türkiye’de Basına Yansyanlar, *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1), 392-408.
- Karabulut, Ş. (2019) Okul servisi kullanan öğrencilerin memnuniyet düzeylerini belirlemeye yönelik ölçüm aracı geliştirilmesi ve uygulanması. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakütük, K., Özdoğan Özbal, E. ve Sağlam, A. (2017). Okul yönetiminde okul güvenliğini sağlamak için yapılan uygulamalar konusunda öğretmen ve okul müdürlerinin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (3), 1214-1232.
- Koç, M. (2007). Şiddetin ortaya çıkardığı psikolojik travmayla baş etmede sporun işlevselliği. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 167-179.
- Kütük, Ö. (2008), Liselerde Okul Güvenliğine Yönelik Bir Çalışma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Memduhoğlu, H.B., ve Taşdan, M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 69-83.
- Mwale, H. M. (2006). Safe schools for teaching and learning developing a school-wide self-study process. Doctor of Philosophy in Curriculum and Instruction. Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler. Eğitime Bakış, Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi, yıl: 2, sayı: 7, Ekim- Kasım- Aralık 2006

- Özmen, F. ve Kubanç, Y. (2013). Liselerde Madde Bağımlılığı – Mevcut Durum ve Önerilere İlişkin Okul Müdürleri ve Öğretmenlerin Bakış Açıları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8 (3)*, 357-382.
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Zorba ve kurban lise öğrencilerinin utangaçlık, içedönüklük, dışadönüklük ve özsaygı değişkenleri bakımından incelenmesi. *VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri (21-23 Eylül)*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Schneider, T., Walker, H., & Sprague, J. (2000). *Safe School design: A handbook for educational leaders applying the principles of crime prevention through environmental design*. ERIC Clearinghouse on Educational Management, 5207 University of Oregon, Eugene, OR 97403-5207.
- Stephens, R. D. (1995). *Safe schools: A handbook for violence prevention*. National Educational Service, 1252 Loesch Road, PO Box 8, Bloomington, IN 47402-0008.
- Şabano, S. (2017). İlkokul ve ortaokullarda okul güvenliğine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri (Uşak İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Turan, H. (2007). Çankaya ilçesinde görev yapan ilköğretim okul müdürlerinin yönetim işlevlerinde karşılaştıkları sorunlar ve sorun çözme uygulamaları. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turhan, M. ve Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18 (1), 121-142.
- Uysal, A. ve Temel, A.B. (2009). Şiddet karşıtı eğitim programının öğrencilerin çatışma çözüm, şiddet eğitimi ve şiddet davranışlarına yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(1), 20-30.
- Ünal, S. Öztürk, M. ve Gürdal, A. (1998). İlköğretim okullarının bina standartlarına uygunluğu. *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Bildirileri*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Ünalmuş, M. ve Şahin, R. (2012). Şiddete yönelik tutum ve okul zorbalığı. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 1 (1), 63-71.